Tok, Z. (2021). Fransızca “Gérondif” kullanımı ve Türkçeye çevirisi.
International Journal of Language Academy, 9 (3), 24-32.

Volume 9/3 September 2021

p. 24/32

Article History:

Received

04/07/2021

Accepted

28/07/2021

Available online

19/09/2021

FRANSIZCADA “GÉRONDİF” KULLANIMI VE TÜRKÇEYE ÇEVİRİSİ

Use of Gerund in French and Its Translation into Turkish

Ziya TOK¹

Öz

Gérondif Fransızca tümcenin anlamı açısından oldukça önemli işleve sahip olan bir fiil biçimidir. Gerek konuşma dilinde gerekse yazı dilinde sıklıkla kullanılan ve bileşik tümcelerde yan tümcenin yerini tutan géron dif, tümcede eşzamanlılık, koşul, biçim ya da karşıtlık gibi anlamları belirtmeye yarar. Dolayısıyla, géron dif yapısal olarak aynı olsa da çeviri açısından değerlendirildiğinde, farklı bağlamlara göre farklı anlamlar üstlenebilmektedir. Zira Türkçede karşılığı çoğu zaman zarf-fiil ya da ulaç olarak ifade edilen géron dif aslında Fransızca üstlendiği anlamlar dikkate alındığında Türkçede sadece zarf-fiilin karşılığı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum hiç kuşkusuz Fransızcadaki géron dif yapılarının Türkçeye çevirisinde bazı güçlükleri de beraberinde getirebilir. Bu nedenle Fransızcadaki géron dif kullanımının gerek dil gerekse çeviri bağlamında ele alınmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmanın amacı Fransızca genellikle bileşik tümcelerde yan tümceyle ana tümce arasında bir köprü niteliğinde olan géron dif’in kullanımlarının incelenmesi ve Türkçeye çevirilerinin değerlendirilmesidir. Bu amaçla çalışmada öncelikle genel olarak dil ve çeviriden kısaca bahsedildikten sonra, Fransızca géron dif türleri, géron dif oluşturma biçimleri ve bu yapıların kullanımları üzerinde durulmuştur. Ardından Fransızcadaki bu yapıların Türkçeye nasıl aktarıldığı ya da nasıl aktarılabilirliği konusunda örnekler üzerinden saptamalara yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda Fransızcadaki géron dif yapısının Türkçeye her zaman zarf-fiil olarak aktarılmadığı, bunun dışında Türkçedeki bazı bağlaç türleriyle anlam bakımından örtüştüğü örneklerle açıklanmıştır. Çalışmanın genel anlamda Fransızcanın yabancı dil olarak öğretimi ve çeviri alanındaki araştırmalara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Fransızca, yabancı dil öğrenimi, ulaç, çeviri

¹ Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, ziyatok@kku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7686-9808>

Abstract

Gerund is a verb form that has an essential function in terms of the sentence's meaning in French. Gerund, which is frequently used in both spoken and written language and replaces the clause in compound sentences, serves to indicate the meanings such as simultaneity, condition, form, or opposition in the sentence. Therefore, although gerund is structurally the same, when evaluated in terms of translation, it can assume different meanings according to different contexts. Because gerund, which is often expressed as an adverb-verb in Turkish, is actually not the only adverb-verb equivalent in Turkish, considering the meanings it assumes in French. Undoubtedly, this situation may bring some difficulties in translating the French gerund structures into Turkish. For this reason, it has been concluded that the use of gerund in French should be handled in the context of both language and translation. This study aims to examine the use of gerund, a bridge between the subordinate clause and the main clause in compound sentences, and evaluate its translation into Turkish. For this purpose, firstly, after briefly mentioning language and translation in general, the types of gerund in French, the forms of gerund formation, and the use of these structures are emphasized. Then, determinations on how these structures in French were transferred to Turkish or how they can be transferred are given. As a result of the study, it is explained with examples that the gerund structure in French is not always transferred to Turkish as an adverb-verb, apart from that, it overlaps with some conjunction types in Turkish in terms of meaning. In general, it is aimed that the study will contribute to the teaching of French as a foreign language and to research in the field of translation.

Keywords: French, learning foreign language, gerund, translation

GİRİŞ

Dil, bir toplumu oluşturan insanların, üzerinde uzlaştığı en geçerli iletişim araçlarından biridir. Her dilde gerek o dilin kendine özgü olan gerekse birçok dilde ortak olan belli başlı dil kullanımları söz konusudur. Örneğin her dilde tümcenin anlamlı bir bütün oluşturabilmesi için gerekli olan unsurlar vardır. Bunların arasında özne, yüklem, tümleş vb. unsurları sayabiliriz. Bunun dışında her dilin kendine özgü bir kullanım biçimi olduğu da bir gerçektir. Örneğin, bir tümceyi oluşturan öğelerin dizilişi her dilde birbirinden az ya da çok farklılıklar içerebilir. Bu bağlamda akraba dillerde sözdizimi açısından benzerlikler görülse de bu kapsamın dışında kalan diğer birçok dilde sözdizimsel farklılıklar bulunmaktadır. Türkçe ve Fransızca dilleri de bu duruma örnek oluşturmaktadır. Sözdizimsel kuralları bir dili diğerinden ayırt eden özelliklerdendir. Diller arasındaki bu tür benzerlik ya da farklılıklar hiç kuşkusuz çeviri sürecinde de etkili olmaktadır. Benzerliklerin olması çeviri sürecine olumlu katkı yaparken farklılıkların olması ise bu süreçte çevirmene güçlükler oluşturabilmektedir. Burada özellikle çalışmanın konusuyla bağlantılı olarak, dil ve çeviri konusuna da kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Farklı diller arasında bir aktarım eylemi olan dillerarası çeviri tarih boyunca üzerinde inceleme ve araştırmaların yapıldığı bir çeviri türüdür. Bu bağlamda Lederer çeviriyi “kaynak metnin anlaşılması, dilbilimsel yapısının çözümlenmesi ve bu yolla elde edilen düşünceleri ve duyguları başka bir dilde ifade etmekten ibaret²” olarak tanımlar (Lederer, 1994, 11). Dolayısıyla çeviri, iki dil arasında bir köprü işlevine sahiptir. Aksoy’a göre “dilin, insanlığın ve uygarlıkların gelişiminde göz ardı edilemeyecek bir öneme sahip olan çeviri, kültürel ve dilsel etkileşimin ve oluşumun temel aracıdır (2002: 9). İletişimde olduğu kadar yabancı dil öğreniminde de oldukça önemli bir yere sahip olan çeviri, Köksal’a göre “sadece bir etkinlik olarak değil, aynı zamanda yabancı dil öğreniminde kaçınılmaz bir süreç ve söz konusu dili öğrenenin kesinlikle kazanması gereken bir beceri olarak da görülmelidir” (2008, s. 95). Zira çeviri eylemi yabancı dil öğrenim süreci içerisinde zaten bütünleşik bir

² Çevirisi çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır.

yapıya sahiptir. Öğrenimin başından sonuna kadar çeviriye gereksinim duyulur. Bir dilde bulunan tümcenin bütün öğeleriyle ilgili dilbilgisi kuralları öğrenilirken bu öğelerin çoğu zaman ana dile çevirisi de aynı zamanda gerçekleşir. Örneğin, öğrenilen yabancı dildeki tümcenin öğelerinden sıfatlarla ilgili öğrenim sürecinde bunlara örnekler verilir ve bu örnekler aynı zamanda hedef dile yani anadile çevrilir. Daha sonra öğrenmenin pekiştirilmesi amacıyla, verilen dilbilgisi kuralları çerçevesinde daha fazla örnek üzerinde durulur, verilen bu örneklerle yine çeviri alıştırmaları yapılır. Böylelikle çevirinin dil bilgisi kurallarını öğrenmeye dolayısıyla yabancı dil öğrenimine katkı sağladığı söylenebilir. Bu bakımdan çevirisi yapılacak olan dillerin dilbilgisi kurallarının da doğru bir biçimde ele alınması çeviri sürecinde ortaya çıkabilecek dilbilgisel güçlüklerin önlenmesine önemli oranda katkı sağlayacaktır. Buradan hareketle Fransızcadaki gérondif yapısı da çeşitli anlamlar içerebilen bir özelliğe sahiptir ve çeviri bağlamında incelenmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, çalışmada gérondif kullanımı Fransızcadan Türkçeye çeviri bağlamında incelenmiştir. Bununla birlikte, farklı anlamlar içeren gérondif örneklerini tek bir örneklem üzerinde bulmak zor olacağından, bu çalışmadaki örnekler Fransızca dilbilgisi ve Fransızca çeviri üzerine yazılmış olan çeşitli eserlerden seçilmiştir. Bu eserlerde duruma uygun örnek bulunamadığında ise yazar tarafından uygun örnekler oluşturulmuştur.

1. FRANSIZCADA GERONDIF

Fransızcada gérondif olarak ifade edilen yapı, fiilden hareketle oluşturulur ve fiilin türüne göre çeşitli yöntemlerle elde edilir. Gérondif “bir öznenin yaptığı eylemi biçim ve zaman bakımından nitelemek için kullanılır” (Sığircı, 2020, s. 223). Genellikle bileşik tümcelerde kullanılan gérondif’te en önemli nokta bileşik tümcedeki öznelerin ortak olmasıdır. Gérondif tümcenin başına getirildiğinde, esas tümceyle gérondif’in öznesi aynı olmalıdır (Riegel ve diğerleri, 2004, s. 341). Başka bir ifadeyle, bileşik tümcede yan tümceyle esas tümcenin özneleri aynı olduğunda gérondif kullanmak mümkündür. “...gérondif fiilin kişisiyle ve eylemin zamanı konusunda bilgi vermez” (Kıran, 2010, s. 235). Biçimsel olarak Fransızcadaki gérondif’in tek bir türü söz konusudur ve her zaman –ant ekiyle yazılır (Gaillard, 1997, s. 26). Zaman kipi olarak ise biri geniş/şimdiki zaman (gérondif présent), diğeri ise geçmiş zaman (gérondif passé) olmak üzere iki kullanımı vardır. Fransızcada geniş/şimdiki zamanda gérondif elde etmek için önce o fiilin şimdiki zaman ortacı oluşturulur. Bunun için, ilk olarak fiil birinci çoğul kişide çekimlendikten sonra, fiilin sonundaki –ons eki atılarak yerine –ant eki getirilir. Böylelikle fiilin şimdiki zaman ortacı elde edilmiş olur. Son olarak elde edilen bu sözcüğün başına “en” getirilerek Fransızca gérondif yapısının şimdiki zaman biçimi elde edilmiş olur. Geçmiş zaman biçimini elde etmek için ise, ilk olarak Fransızcada fiilin hangi yardımcı fiille çekimlendiği saptanır ve tıpkı şimdiki zaman biçiminde olduğu gibi bu yardımcı fiilin şimdiki zaman ortacı elde edilir. Ardından, yardımcı fiile esas fiilin geçmiş zaman ortacı getirilir. Son olarak, sözcüğün başına “en” getirilir. Fransızca gérondif ile participe présent yapı olarak benzerlik gösterse de bu ikisini ayıran faktör, gérondif’in önünde “en” kullanılmasıdır (Wagner ve Pinchon, 1962, s. 322). Aşağıda Fransızcadaki fiil türlerine göre şimdiki zaman ve geçmiş zaman kipine göre gérondif elde etme yöntemleri özetlenmiştir.

Çizelge 1. Düzenli fiillerle oluşturulan gérondif örnekleri

Fiil	Birinci çekimi	çoğul	Şimdiki zaman ortacı	Ulaç (gérondif)
Parler (konuşmak)	Nous parlons		Parlant	En parlant
Finir (Bitirmek)	Nous finissons		Finissant	En finissant
Mettre (koymak)	Nous mettons		Mettant	En mettant
Pouvoir (-e bilmek)	Nous pouvons		Pouvant	En pouvant

Prendre (almak)	Nous prenons	Prenant	En prenant
-----------------	--------------	---------	------------

Fransızcada genel olarak birçok fiilin gérondif yapısı bu biçimde elde edilir. Bununla birlikte düzensiz olarak bilinen bazı fiiller bu kuralın dışında kalır:

Çizelge 2. Düzensiz fiillerle oluşturulan gérondif örnekleri

Fiil	Birinci çoğul çekimi	Şimdiki zaman ortacı	Ulaç (gérondif)
Avoir (sahip olmak)	Nous avons	Ayant	En ayant
Etre (olmak)	Nous sommes	Etant	En étant
Savoir (bilmek)	Nous savons	Sachant	En sachant

Çizelge 3. Geçmiş zaman kipinde oluşturulan gérondif örnekleri

Fiil	Yardımcı fiil	Yardımcı fiil ortacı	Ulaç (gérondif)
Parler (konuşmak)	Avoir	Ayant	En ayant parlé
Finir (Bitirmek)	Avoir	Ayant	En ayant fini
Mettre (koymak)	Avoir	Ayant	En ayant mis
parvenir	Etre	Etant	En étant parvenu
Aller	Etre	Etant	En étant allé

2. GERONDIF’İN ÇEVİRİSİ

Fransızcada gérondif yapısı tümcedeki işlevine ve metnin bağlamına göre farklı anlamlar içerebilir. Dolayısıyla gérondif yapıları biçimsel olarak tek bir yapıya sahip olsa da, tümcede anlamsal olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Gérondif genel olarak, eşzamanlılık bildiren yani bileşik tümcelerde iki eylemin aynı anda yapıldığını bildiren bir yapıdır (Mauger, 1968, s. 266). Ancak, eşzamanlılık anlamına ilave olarak sonralık, karşıtlık, koşul, neden ve biçim bildirmek üzere altı farklı anlamda kullanılabilir. Çeviri bağlamında güçlük oluşturabilecek nokta gérondif’in biçimsel olarak her zaman değişmez bir yapıda oluşturulmasına karşın anlam açısından birden çok karşılık içeriyor olmasıdır. Aşağıda gérondif’in Türkçeye çevirisinde üstlenebileceği anlamlar örneklerle ele alınmıştır.

2.1. Eşzamanlılık bildirme

Eşzamanlılık bileşik tümcelerde her iki eylemin de aynı anda yapıldığını ifade eden bir durumdur. Fransızcada eşzamanlılık belirtmek için, “lorsque (Tr. -dığı zaman...), quand (Tr. -dığı zaman, -ince, -diğında...), pendant que (Tr. -esnasında, -dığı -sırada, -süresince...), en même temps que (-iken, -sırada, -esnasında...)” gibi belli bağlaçlar söz konusudur. Bunların yanı sıra gerondif yardımıyla da bileşik bir tümcede eşzamanlılık anlamı verilebilir. Bu duruma örnek olarak aşağıdaki iki tümce verilmiştir.

Örnek 1

Il lit d’habitude ses journaux en déjeunant.

(O genellikle gazetelerini öğle yemeğini yerken okur) (Sığırcı, 2019, s. 21).

Örnek 2

Elle chante en dansant.

(Şarkı söylerken dans ediyor) (Köse, 2017, s. 541).

Örnekler incelendiğinde, yukarıdaki tümcelerde geçen her iki eylemin de aynı anda yapılmakta olduğu ve bunu ifade etmek için Fransızca *gérondif* kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca bu örneklerde *gérondif* yapısı içinde kullanılan fiiller anlam olarak bir süreklilik içerdiği için, bu iki örnekteki bileşik tümcelerde yer alan eylemlerin her ikisinin de aynı anda devam ettiğini, dolayısıyla bir eşzamanlılık durumunun söz konusunu olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, bu örneklerde kullanılan fiillerin başka bağlamlarda süreklilik dışında da anlamlar içerebileceği ve dolayısıyla farklı anlamlarda kullanılabileceği de göz önünde bulundurulması gereken bir konudur. Örneğin, bazı fiiller farklı bir bağlamda kullanıldığında farklı anlamlar bildirecektir.

Örnek 3

*Je mange **en regardant** la télévision.*
(Televizyon izleyerek yemeğimi yiyorum).

Örnek 4

*Je bavarde avec mes amis **en rentrant** chez moi.*
(Evime giderken arkadaşlarımla çene çalarım).

Örnek 5

***En regardant** par la fenêtre, j'ai vu les enfants jouer.*
(Pencereden baktığımda, çocukların oynadığını gördüm).

Örnek 6

*Il a pris sa douche **en rentrant** chez lui.*
(Eve döndüğünde duş aldı).

Bu örneklerde de görüldüğü gibi, aynı yapılar farklı bağlamlarda farklı anlamlar içermektedir. Üçüncü ve dördüncü örnekte eşzamanlılık bildiren Fransızca “regarder (bakmak, izlemek) ve rentrer (geri dönmek)” fiilleri beşinci ve altıncı örneklerde sonralık bildirmektedir.

2.2. Sonralık bildirme

Sonralık bildirme durumu bileşik tümcelerde yer alan eylemlerin ne zaman gerçekleştiğinin çeşitli yollarla belirtilmesidir. Bütün dillerde bu tür bir zaman bildirmek için tümcenin eylemiyle birlikte tümce içinde zaman bildirmek için kullanılan zarflar, bağlaçlar vb. unsurlar bulunmaktadır. Fransızca da sonralık bildirmek için “quand (Tr. -dığı zaman, -ince, -diğinde...), lorsque (Tr. -dığı zaman...), au moment où (-iken, -sırasında, -esnasında), vb. birçok bağlaç bulunmaktadır. Bunlara ilaveten, *gérondif* yapısı da Fransızca da sonralık bildirmek için sıkça kullanılan yapılardan biridir. Aşağıda bu durumu gösteren örnekler verilmiştir:

Örnek 7

***En arrivant** à la ville, il a demandé l'adresse de son copain.*
(Şehire varınca, arkadaşının adresini sordu) (Sığırcı, 2019: 103).

Örnek 8

***En fermant** la porte, j'ai entendu la sonnette sonner.*
(Kapıyı kapattığımda zil çaldığını duydum).

Bu iki örnekte de tümcedeki eylemin zamanını belirtmek için gérondif kullanılmıştır. Örnekleri ayrı ayrı ele alacak olursak, birinci örnekte şehire varma eyleminin ne zaman gerçekleştiği, ikinci örnekte zilin ne zaman duyulduğu gérondif yapılarıyla sağlanmıştır. Bu örneklerde aslında zaman olarak sonralık durumu söz konusudur. Başka bir deyişle, bu iki örnekte yer alan iki eylemden biri önce diğeri sonra gerçekleşmiştir. Birinci örnekte özne önce şehire varmış daha adres sormuştur. Yine ikinci örnekte özne önce kapıyı kapatmış, ardından zilin çaldığını duymuştur. Burada sonralık durumunu belirginleştiren bir diğer unsur da gérondif yapısında kullanılan fiillerdir. Bu tümcede bu fiiller anlık durum bildirmektedir ve süreklilik içermediğinden bu örneklerde öncelik sonralık durumunun daha belirgin olduğu söylenebilir.

Zaman bildiren durumlarda gérondif yapılarının çeşitli bağlamlarda farklı anlamlara gelebileceğini belirtmek gerekir. Çeviri bağlamında ele alındığında, gérondif yapısının eşzamanlılık ve sonralık bildirdiği durumların birbirinden ayırt edilmesi bazen güçlük oluşturabilir. Bunun için gérondif yapısında kullanılan fiillerin anlamlarının incelenmesi önem arz eder. Eşzamanlılık bildiren örneklerdeki fiiller daha önce de belirtildiği gibi süreklilik anlamı içerdiğinden bileşik tümcelerde her iki eylemin de aynı anda yapılmakta olduğu anlaşılmaktadır. Üçüncü ve dördüncü örneklerde sonralık bildiren fiiller ise anlam bakımından bu tümcelerde süreklilik içermediğinden, bu örneklerde eşzamanlılık değil, öncelik-sonralık ilişkisinin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

2.3. Karşıtlık bildirme

Karşıtlık, bileşik tümcelerde yan tümce ve esas tümcenin anlam olarak birbirine karşıt bir durum bildirmesidir. Gérondif ile yapılan karşıtlık bildirme tümcelerinde gérondif yapısının başında “tout” ifadesinin kullanımı yaygındır. Aşağıda bu duruma iki örnek verilmiştir.

Örnek 9

Tout en faisant des progrès, cet élève ne peut pas atteindre la moyenne.
(Bu öğrenci ilerlemesine karşın ortalamayı yakalayamıyor) (Sığırcı, 2019, s. 160).

Örnek 10

Tout en gagnant difficilement sa vie, il dépense sans compter.
(Hayatını zor kazanmasına rağmen hesapsızca harcamada bulunuyor) (Köse, 2017, s. 542).

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde, gérondif yapısındaki yan tümcelerin tek başına tam olarak bir karşıtlık oluşturmadığı, bu durumun esas tümceyle birlikte daha net ortaya çıkan bağlama dayandığı görülmektedir. Hatta bu durum bazen bileşik tümcenin yer aldığı genel bağlamin da dikkate alınmasını gerektirebilir. Ayrıca gérondif'in karşıtlık bildirmek için kullanıldığı durumlarda, genellikle başta “tout” kullanımı daha yaygındır. Dolayısıyla çeviride de bu durumların önemli bir etken olduğu göz ardı edilmemelidir.

2.4. Koşul bildirme

Bir tümcede bir olay ya da durumun gerçekleşebilmesinin başka bir olay ya da duruma bağlı olduğu durumlar koşullu tümce durumları olarak adlandırılır. Türkçede “eğer, şayet” gibi edatlar ve -se, -sa gibi ekler yardımıyla kurulur. Fransızcada ise koşullu tümce genel olarak “si (Tr. -eğer, -ise, -mademki)” bağlacıyla kurulur. Bununla birlikte Fransızcada gérondif kullanılarak da koşul anlamı ifade edilebilir.

Örnek 11

En suivant les conseils du médecin, tu iras mieux.

(Doktorun tavsiyelerini izleyerek daha iyi olacaksın) (Sığırcı, 2020, s. 225).

Örnek 12

En sortant en avance, je peux trouver l'occasion de lui acheter une fleur.

(Erken çıkarsam ona bir çiçek alma fırsatı bulabilirim) (Köse, 2017, s. 542).

Bu örneklerde, tümcedeki ikinci eylem birinci eyleme bağlı bir anlam taşımaktadır. Yani ikinci eylemin gerçekleşmesi birinci eylemin gerçekleşmesiyle mümkün olacaktır. Dolayısıyla burada koşul anlamı söz konusudur ve bu koşul belirten ifadeler gérondif yardımıyla elde edilmiştir. Bu örneklerde aslında ilk bakışta zaman bildiren bir durumun söz konusu olduğu düşünülebilir. Ancak bu örneklerdeki gérondif yapılarının koşul bildirdiğini gösteren en önemli etken esas tümcelerde gelecek zaman kipinin kullanılmasıdır. Dolayısıyla geleceğe yönelik bir koşul durumunun var olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer önemli nokta ise tümcenin geçtiği metnin bağlamıdır. Bazı durumlarda metnin bağlamına bakılarak gérondif yapısının koşul anlam bildirip bildirmediği de saptanabilir.

Yukarıdaki örneklerden “**En sortant** en avance, je peux trouver l'occasion de lui acheter une fleur.” örneğini ele alalım. Bu tümce derin anlama girmeksizin Türkçeye “Erken çıkarak ona bir çiçek alma fırsatı bulabilirim” biçiminde çevrilebilir. Bu durumda burada koşul bildiren anlam çok belirgin olarak ortaya çıkmaz. Ancak bu biçimde çevrildiğinde bile örtük bir koşul anlamını içerdiği anlaşılabilir. Bu noktada çevirmen eğer bu ince ayrıntıya gereken özeni göstererek tümceyi açık koşul anlamıyla “Erken çıkarsam” biçiminde çevirerek daha doğru bir çeviri yapmış olacaktır. Aksi takdirde bağlama göre tümcenin anlamında daralma söz konusu olabilir.

2.5. Neden bildirme

Genel olarak neden bildiren bir tümce, içerisinde bulunan iki yargının neden-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlı olduğu tümcedir. Bu tümce türünde, temel yargıya neden sorusu sorulduğunda yanıt bulunan kısım tümcenin ikinci kısmını oluşturur. Bütün dillerde olduğu gibi, Fransızcada da neden bildirmek için çeşitli bağlaçlar (comme Tr. -için, -den dolayı), parce que (Tr. çünkü, -den dolayı, -dığı için), étant donné (Tr. Dolayısıyla, -yüzünden, -den dolayı), étant donné que (Tr. -den dolayı, nedeniyle), puisque (Tr. mademki, -dığına göre, -dığı için...) mevcuttur. Bununla birlikte, Fransızcada gérondif yapısı kullanılarak da neden bildirmek mümkündür.

Örnek 13

Il a été cancéreux du foie **en fumant** trop.

(Çok sigara içtiği için akciğer kanseri oldu) (Köse, 2017, s. 541).

Örnek 14

Cet enfant s'est blessé **en grim pant** sur une chaise.

Bu çocuk sandalyenin üzerine çıkarken yaralandı) (Sığırcı, 2020, s. 224).

Fransızcada gérondif'in neden bildirdiği durumlar da yine diğer durumlarda olduğu gibi tek başına yapıyla ilgili değil, aynı zamanda bağlamı da ilgilendiren durumlardır. Yukarıdaki örnekleri tek başına Türkçeye çevirdiğimizde doğrudan neden bildiren durumlar ortaya çıkmayabilir. Örneğin on birinci tümce bulunan gérondif bağlamdan bağımsız olarak dikkate alındığında “çok sigara içerek” şeklinde çevrilebilir. Ancak bu

durumda tümcenin anlamında bir eksiklik olduğu hissedilecektir. Dolayısıyla bu cümledeki sigara içme eylemi akciğer kanserinin gizli nedenini oluşturmaktadır. Dolayısıyla buradaki gérondif yapısının neden bildiren bir durumda kullanıldığını söylemek mümkündür.

2.6. Biçim bildirme

Eylemin nasıl gerçekleştiğini belirten tümceler biçim bildiren tümceler olarak ifade edilir. Fransızcada biçim bildirmek için bazı edatlar kullanılabilir. Örneğin, avec (Tr. -li, lı, -ile birlikte), sans (-siz, -sız, -madan). Ayrıca zarflar da biçim bildirmeye yarar. Örneğin, patiemment (Tr. sabırlı bir şekilde), calmement (Tr. sakince). Bunların dışında bazı bağlaçlar da biçim bildirmek için kullanılabilir. Örneğin, comme si, Tr. -mış gibi). Bunun yanı sıra, gérondif kullanılarak da Fransızcada biçim bildiren tümceler oluşturulabilir.

Örnek 15

La jeune fille a raconté ce qu'elle avait vécu en pleurant.

Genç kız yaşadıklarını ağlayarak anlattı. (Köse, 2017, s. 542).

Örnek 16

En lisant Harry Potter, il a pris le goût de la lecture.

(O, Harry Potter okuya okuya okuma zevkini elde etti).

Bu örnekler doğrudan eşzamanlılık anlamı taşıyor gibi görünse de aynı zamanda gérondif yapısı bileşik tümcedeki esas tümcenin fiiline bağlı olduğu için, burada biçim bildirme durumundan da söz edilebilir. Ancak eşzamanlılık durumu ile biçim bildirme durumu arasında ince bir fark söz konusudur. Bu fark şöyle açıklanabilir: eşzamanlılık durumlarında aynı anda iki eylem söz konusudur. Başka bir deyişle bileşik tümcedeki yan tümce ile esas tümcenin eylemleri aynı anda gerçekleşir. Biçim bildirme durumunda ise yan tümcedeki eylem esas tümcedeki eylemin yapılış şeklini belirtir.

“*En lisant Harry Potter, il a pris le goût de la lecture*” tümcesini ele alacak olursak, bu tümceyi Türkçeye genel olarak “O, Harry Potter okuduğunda okumanın zevkine vardı” biçiminde çevirmek mümkündür. Bu çeviriyle, gérondif tümcede zaman bildiren bir anlam taşır. Bununla birlikte, aynı tümce “O, Harry Potter okuya okuya okuma zevkini elde etti” biçiminde çevrilebilir. Bu durumda ise bu tümce zaman bildiren bir anlamdan ziyade biçim bildiren bir anlam taşıyacaktır. Burada bağlamın da belirleyici olduğu söylenebilir. Zira metnin bağlamı ve tümceyi dile getiren kişinin niyeti de çeviride önemli bir rol oynar.

Gérondif ile ilgili bu anlam türlerinin dışında, Bayol ve Bavencoffe tarafından gérondif’in araç, yol, yöntem belirtmek için kullanıldığı da şu örnekle ifade edilmektedir. *Il déclencha l’alarme en pressant le bouton (butona basarak alarmı çalıştırdı)*³ (1995, s. 84). Bu örnekte alarmı çalıştırmak için hangi yolun tercih edildiği gérondif yapıyla verilmiştir.

Tüm örneklerden hareketle, Fransızcada gérondif yapısının, zaman, eşzamanlılık, neden, koşul ve biçim gibi birden fazla durumda kullanıldığı görülmektedir. Bu durumda gérondif içeren herhangi bir tümcenin Türkçeye çevirisinde bu anlamlardan hangisi ya da hangilerini içerdiği konusunda zaman zaman çevirmen açısından güçlükler oluşabilir. Zira yapı olarak değerlendirildiğinde, Fransızcada tek biçimi olan gérondif, anlam açısından değerlendirildiğinde birbirinden farklı durumlarda birbirinden farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Bu da çevirmenin hangi anlamı dikkate alarak hedef dile aktaracağı konusunda bir güçlük ortaya koyabilir. Çeviri sürecindeki olası güçlükler tüm gérondif

³ Çevirisi çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır.

örneklerinde ortaya çıkmasa da, genel anlamda bazı örneklerde mümkün gibi görünmektedir. *Dolayısıyla, Fransızcadaki gérondif içeren tümcelerin Türkçeye çevirisinde, tümcenin bütün olarak değerlendirilmesi ve metnin bağlamının, niyetin ve söylenmek istenenin de göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır.*

SONUÇ

Bu çalışmada, birçok dilde var olan ve kısmen de olsa diller arası kullanımda birbirleriyle benzerlikler gösteren gérondif yapısının Fransızcadaki kullanımları ve Türkçeye çevirileri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Çalışmanın sonunda, Fransızcadaki gérondif yapısının Türkçedeki ulaçtan biçimsel ve anlamsal olarak farklı bir kullanıma sahip olduğu görülmüştür. Özellikle çeviri açısından Fransızcadaki gérondif ile Türkçedeki ulaç her ne kadar bazı benzerlikler içerse de bu ikisinin anlam bakımından birebir örtüşmediği söylenebilir. Başka bir deyişle, Fransızcadaki gérondif yapısının Türkçeye her zaman aynı biçimde çevrilemeyeceği görülmektedir. Bunun için Fransızcadaki gérondif yapılarının çevirisinde tümceye olduğu kadar metnin bağlamına da dikkat edilmesi ve buna göre çeviri kararının verilmesi gereklidir. Bunun dışında, Fransızcada gérondif ile participe passé (şimdiki zaman ortacı) arasındaki benzerlik de Fransızcanın yabancı dil olarak öğreniminde olduğu kadar bu öğelerin Türkçeye çevirisinde de zaman zaman güçlükler oluşturabilir. Zira görünüm olarak bu iki öge birbirine oldukça benzer bir yapıya sahiptir. Bu bakımdan, dilsel öğelerin gerek yabancı dil öğretimi gerekse çeviri açısından doğru ve yeterli ölçüde öğrenilmesi önem arz etmektedir. Sonuç olarak, çeviri sürecinde hem anadilini hem de çeviri yapacağı dili çok iyi bilmesi iyi bir çevirmenden beklenen nitelikler arasında hatta en başta yer almaktadır. Bu yüzden, daha doğru ve yeterli bir çeviri yapmak için anadili olduğu kadar hedef dili de yeterli düzeyde bilmek gerekmektedir. Ayrıca, gérondif yapılarının çevirilerinde metnin genel bağlamının da dikkate alınması daha doğru bir çeviri için göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, B. (2002). *Geçmişten günümüze yazın çevirisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
 Bayol, M.C., Bavencoffe, M.J. (1995). *La grammaire Française*. Paris: Nathan.
 Gaillard, B. (1997). *Le Français de A à Z*. Paris: Hatier.
 Kıran, Z. (2010). *Fransızca dilbilgisi ve çeviri kılavuzu*. Ankara: Seçkin Yayınları.
 Köksal, D. (2008) *Çeviri eğitimi, kuram ve uygulama*, Ankara: Nobel Yayınları.
 Köse, B. (2017). *Türkçe Açıklamalı Fransızca Dilbilgisi*. Ankara: Kurmay Yayınları.
 Lederer, M. (1994). *La traduction aujourd'hui, le Modèle Interprétatif*, Paris: Hachette.
 Mauger, G. (1968). *Grammaire pratique du français d'aujourd'hui*. Paris: Hacette.
 Riegel, M., Pellat, J.-C., Rioul, R. (2004). *Grammaire méthodique du français*. Paris: Puf.
 Sığircı, İ. (2019). *Karşılaştırmalı örneklerle Fransızcada tümce kuruluş biçimleri çeviri yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
 Sığircı, İ. (2020). *Fransızca çeviri kılavuzu*. Ankara: Seçkin yayınları.
 Wagner, R.L. ve Pinchon, J. (1967). *Grammaire du Français classique et moderne*. Paris: Hachette.